ŽVALGYMAI VILNIUJE, BENEDIKTINIŲ G.

Linas KVIZIKEVIČIUS

2003 m. liepos mėnesį LII MTS vykdė archeologinius žvalgymus Vilniuje, Benediktinių g. atkarpoje tarp Totorių ir Šv. Ignoto g. Žvalgymai vyko 103 m ilgio, 2 m pločio ir iki 3 m gylio kanalizacijos bei vandentiekio tranšėjoje, suplanuotoje į viešbučio „ARTIS" priestatą, esantį Liejyklos g. 9.

Benediktinių g. yra tarp 15, 16 ir 26 kvartalų. 1808 m. Vilniaus plane kvartalai pažymėti kaip posesijos 422 (26 kvartalas), 673, 675, 677 ir 677 (16 kvartalas), o žvalgyta Benediktinių g. dalis dar nebuvo susiformavusi. Ji atsirado tik apie XIX a. pabaigą, kanalizavus Kačergos kanalą. Iki tol Benediktinių g. atkarpoje tarp Šv. Ignoto ir Totorių g. tekėjo atviras upelis. Dar XVI a. pradžioje jis tekėjo išorine gynybinės miesto sienos puse: pro Trakų, Vilijos ir Totorių vartus, toliau kiek nutoldamas nuo sienos įtekėdavo į Nerį. Iki XVI a. pradžios upelio vanduo buvo naudojamas gerti, o vėliau, kai jis atsidūrė už miesto sienos, Vingrio upelis virto kanalizacijos grioviu. Miestui peržengus gynybinės sienos ribas, upelis atsidūrė miesto ribose ir tiko tik kanalizacijai. XVIII a. pabaigoje–XIX a. Vingrio upelis pradėtas vadinti Kačerga.

1834 m. prie Kačergos upelio buvo 56 namai. Kanalu naudojosi kalvinų bendruomenė, šv. Ignoto kareivinės, miesto pašto rūmai, universitetas, generalgubernatoriaus rūmai ir kitos įstaigos bei privatūs asmenys. Kadangi kanalas buvo atviras nuo Trakų g. pradžios, jis bjaurojo visą miesto vaizdą. Be to, tekėdamas Ignoto kareivinių (Benediktinių–Totorių g. kampas) pasieniu, plovė gruntą, dėl to pakrypo jų siena. Dėl šių priežasčių 1835 m. buvo nutarta upelio dalį prie kareivinių apdengti. Vilniaus gubernijos architektas K. Gregotovičius sudarė požeminio mūrinio ir medinio kanalo projektus, o apskrities matininkas K. Levickis sudarė teritorijos, kur teka Kačerga, projektą. Pagal sąmatą turėjo būti išmūryta 40 sieksnių (85,2 m) mūrinio bei tiek pat medinio kanalo. Tačiau darbai buvo atlikti žymiai vėliau. Įvairios Kačergos atkarpos buvo dengiamos per visą XIX a., todėl tiksliai nustatyti, kada kuri dalis apdengta, neįmanoma. Dalis Kačergos turėjo būti apdengta ir prie Ignoto kareivinių, nes 1863 metrų metalinių vandentiekio vamzdžių klojimo į kareivines projekte vaizduojama, jog vamzdžiai bus vedami skersai per mūrinį Kačergos kanalą. Galutinai mūrinis kanalas buvo pastatytas tik XIX a. pabaigoje.

Kaip rodo kasinėjimai, atlikti 1993 ir 1994 m. Vilniaus kvartaluose 15 ir 16, prieš sumūrijant Vingrio–Kačergos kanalą, jo krantai buvo iš vertikalių rąstų, o dugnas medinis (Grišinas V. Vilniaus 15 kv. 1994 m. tyrinėjimų ataskaita, *LIIR*, f. 1, b. 2345; Skardžius E. Archeologinių darbų, atliktų 1993–1994 m. vykdant žemės darbus Vilniaus senamiesčio 15 kv. kap. remontui – restauracijai, ataskaita, *LIIR*, f. 1, b. 2428).

2003 m. archeologiniai žvalgymai vyko šalia mūrinio Vingrio–Kačergos kanalo P pusės. Jų metu iki projektinio gylio užfiksuoti XIX–XX a. kultūrinio sluoksnio horizontai. Centrinėje tranšėjos perimetro dalyje aptiktos XVII–XVIII a. kultūrinio sluoksnio liekanos su to laiko buitinės ir statybinės keramikos radiniais. Tranšėjoje buvo atidengtas XIX a. statyto mūrinio Kačergos–Vingrių kanalo kolektorius.

SURVEYS IN VILNIUS, IN BENEDIKTINIŲ STREET

In 2003 LII MTS performed surveys in Vilnius, in Benediktinių street, at the section of 103 m long, 2 m wide and up to 3 m deep in the sewerage and water-supply ditch. During the surveys, a brick collector built in the 19th century was uncovered. Up to the projected 3 m depth the horizons dated to the 19th–20th centuries were recorded where household and building ceramics dated to the 17th–18th centuries were detected.

PADVARIŲ SENŲJŲ LAUKŲ TYRINĖJIMAI

Algimantas MERKEVIČIUS, Rėda NEMICKIENĖ, Julius KANARSKAS

2002 m. VU kartu su KM pradėjo Padvarių senųjų laukų (Kretingos r., Padvarių k.) archeologinius tyrimus, remiamas VMSF. Senieji laukai yra apie 250 m į R nuo Akmenos užtvankos, apie 150 m į R nuo Padvarių senovės gyvenvietės, apie 500 m į Š nuo geležinkelio, nedideliame, apie 4,5 ha, miške. Tai vienas iš Padvarių archeologinio komplekso objektų. Be šių senųjų laukų, toje pačioje upės pusėje yra ir senovės gyvenvietė, o kitame upės krante – I. Jablonskio tyrinėtas pilkapynas ir kapinynas, šalia kurių taip pat aptikti senieji laukai.

Senieji laukai Padvarių miškelyje surasti ir apmatuoti 2002 m. jungtinės Vilniaus ir Tartu universitetų bei KM archeologinės ekspedicijos dalyvių. Tais pačiais metais šiame objekte tyrinėtas vienas iš pylimų, skersai kurį ištirta 10x2 m dydžio perkasa (žr. *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 31–32).

2003 m. archeologiniams tyrimams pasirinkta miškelio ŠV dalyje esanti akmenų krūsnis. Ji buvo mažai apardyta, padengta miškožemio sluoksniu. Prieš tyrimus žemės paviršiuje buvo matyti tik 14 šios krūsnies akmenų viršūnių, padengtų žaliomis samanomis. Pradžioje perkasa buvo 5x4 m dydžio. Tyrimų metu padarytos sienelių išpjovos Š, P ir R kryptimis. Išplėstos perkasos dydis – 23,6 m^2. Tyrimų metu paaiškėjo, kad krūsnis buvo maždaug 4,55 m ilgio R–V kryptimi ir 4,10 m pločio Š–P kryptimi. Krūsnies pakraščiuose buvo sukrauti didesni akmenys, tarsi sudarantys akmenų vainiką. Viduje akmenys smulkesni, daugiausia vidutinio dydžio. Š ir ŠR krūsnies dalis buvo truputį žemiau nei likusi ir sudarė tarsi atskirą šalia esančią nedidelę krūsnelę. Paaiškėjo, kad prieš sukraunant ją buvo iškasta duobė. Šios krūsnelės R pakraščio viršutinėje dalyje, apie 35 cm gylyje, rastas 6 mm ilgio ir 4 mm skersmens žuvies slankstelis.

Nustačius krūsnies dydį, padarytas jos pjūvis Š–P kryptimi ir visiškai ištirta 11 m^2 R jos dalis. Nustatyta, kad pagrindinėje krūsnies dalyje akmenys krauti ant tamsiai geltonos molingos žemės. Tarp krūsnies akmenų, kurie buvo tamsiai rudo molingo juodžemio sluoksnyje, aptikta nemažai angliukų, kurie paimti radiokarboniniams tyrimams. Pagrindinės krūsnies dalies akmenų sluoksnio storis buvo apie 50–60 cm, o Š esančios duobėje – apie 90 cm. Duobės gylis nuo žemės paviršiaus – apie 105 cm, ilgis Š–P kryptimi – apie 160 cm, o plotis R–V kryptimi apie 170 cm. Dalis duobės tęsėsi į nevisiškai ištirtą krūs-